

‘Ik voel me beter dan ooit’

Al jong wist Herman Koch (67) dat hij een succesvol schrijver zou worden. Hoewel verlegen en onzeker leerde hij dat humor zijn belangrijkste kracht was. Ook nu hij ouder wordt.

TEKST: BRAM DE GRAAF

De schrijver is net terug van een lunch op een zonnig terras in zijn tweede woonplaats Barcelona. Lekker dagmenu, biertje erbij. Het goede leven. Die ochtend heeft hij, zoals elke morgen, geschreven. “Ik was eigenlijk van plan vakantie te vieren, maar na vijf dagen niets doen begon het weer te kriebelen”, zegt hij. “Ik voel me beter als ik een paar goede zinnen of alinea’s heb geschreven, dan wanneer ik alleen maar op het strand heb gelegen. Ik schrijf nooit lang, hooguit een paar uur. Meestal heb ik geen zin om te beginnen, maar dan denk ik: gewoon doen. Net als tandenpoetsen of douchen. En dan komt het. Daarna is er nog genoeg tijd over om de rest van de dag niets te doen.”

In de jaren tachtig woonde Herman al ruim vijf jaar in de Catalaanse hoofdstad. “Ik was toen van plan nooit meer terug naar Nederland te gaan, maar er kwamen allerlei dingen tussen waardoor dat toch gebeurde. Maar deze stad blijft trekken, ik voel me hier prettig.”

Die dingen waren onder meer het succesvolle satirische tv-programma *Jiskefet* en zijn (internationale) doorbraak als romanschrijver. Ruim twintig boeken verschenen er inmiddels van zijn hand. Zijn nieuwste, *Een film met Sophia*, gaat over een oudere regisseur die een vaderlijke liefde voelt voor een piepjonge actrice. Thema’s

zijn onder meer ‘het ouder worden’ en ‘de vergankelijkheid van roem’. Niet dat het laatste hem zelf zorgen baart. “Ik heb er niet zoveel mee. Succes is leuk, zeker in financieel opzicht, want daardoor kan ik nu hier in alle vrijheid en rust aan mijn volgende boek werken. Maar toen ik eind jaren tachtig in Barcelona woonde had ik geen cent en ging het schrijven ook goed.”

Was je toen ook gelukkig?

“Geluk hangt niet af van succes.”

Herman groeide op in Amsterdam-Zuid in een, zoals hij het zelf omschrijft: rustig, niet religieus, beetje links milieu. Zijn moeder was edelsmid, zijn vader krantenuitgever en jeugdboekenschrijver. “De creativiteit zit in mijn genen. Al vrij vroeg wist ik dat ik schrijver wilde worden. Mijn ouders steunden me daarin. Een eerste levensles kreeg ik van mijn moeder: volg je hart en heb een leuk leven, ook al is het in armoede. Daarin zat ►

‘Geluk hangt niet af van succes’

iets opstandigs, want ze was zelf in armoede opgegroeid. Net als mijn vader overigens; door geldgebrek thuis had hij de middelbare school niet afgemaakt. Hij wilde voorkomen dat dit zich zou herhalen bij zijn zoon."

En toen werd je van school gestuurd...

"Tja, ik paste niet in het systeem. Mijn ouders hebben waarschijnlijk hun hart vastgehouden en zich afgevraagd: komt het ooit goed met deze jongen? Mijn moeder had iets meer vertrouwen. Ze zag dat ik verhalen schreef en strips tekende en zei: 'Hou dit vast, dan komt het goed.'"

Ondanks haar vertrouwen, werd je als kind geplaagd door onzekerheid.

"Ik leed aan ondergewicht, was verlegen, slecht in voetballen en niet de sterkste. Ik twijfelde over van alles. Vinden ze me wel leuk? Maar verbaal was ik wel sterk, eigenlijk al sinds de kleuterschool."

De humor maakte je weerbaar en werd een wapen?

"Zo zou je dat kunnen zeggen. Mijn moeder waarschuwde me regelmatig dat ik moest

'De creativiteit zit in mijn genen'

oppassen niet té populair te doen. Want anders zouden mensen me alleen daarop beoordelen. Dat heb ik altijd in acht gehouden."

Wanneer kwam er een einde aan die onzekerheid?

"Ik heb tekeningen teruggevonden die ik maakte rond mijn zestiende. Daarop stond een insect dat zei: 'Ik word goed.' Ik voelde toen al sterk dat ik iets bijzonders ging doen – en dat gevoel heb ik gecultiveerd. Ik werd opschepperig. Als ik bij vrienden thuis at, zei ik tegen hun ouders: 'Jullie moeten goed opletten aan tafel, want over tien jaar ben ik beroemd en komen media bij jullie langs om te vragen hoe ik als kind was.'"

Is er een verband met het overlijden van je moeder in diezelfde periode?

"Hoewel daardoor een deel van mijn bestaan instortte, dacht ik tegelijkertijd: ik kan het haar niet aandoen dat ik nu in de vernieling beland. Ik ben nooit verslaafd geraakt aan verdovende middelen. Al heb ik wel een paar onverantwoorde dingen gedaan, zoals een motorfiets aangeschaft waarmee ik een paar flinke ongelukken heb gehad."

Hielp de humor het verdriet om haar te verwerken?

"Ik denk het wel, ik kan dat niet onderdrukken. Maar soms was ik ook echt verdrietig en viel er niets meer te lachen."

Je 26-jarige zoon Pablo geniet nu langer van zijn ouders, dan jij deed. Want ook je vader overleed voor je 26ste. Is dat besef er?

"Als ik zie hoe leuk wij het hebben met z'n drieën vind ik het jammer dat mijn ouders dit nooit hebben meegemaakt. Mijn voornaamste opdracht tegenover Pablo is om zo lang mogelijk in leven te blijven. Ik ben gestopt met roken, heb de motor weggedaan. Alle risico's vermijd ik." ▶

Levensloop Herman Koch

- 1953 geboren in Arnhem
- 1955 verhuizing naar Amsterdam-Zuid
- 1969 van de middelbare school gestuurd
- 1973 vertrekt na een mislukte studie Russisch naar Finland, waar hij op een boerderij werkt
- 1985 debuteert als schrijver met de verhalenbundel *De voorbijganger* en belandt via jeugdvriend Michiel Romeyn bij het radioprogramma *Borát*
- 1986 leert in Spanje zijn geliefde Amalia kennen
- 1989 literaire romandebuut met *Red ons, Maria Montanelli*
- 1990 begin van vijftien jaar *Jiskefet*
- 1994 zoon Pablo geboren
- 2009 wint NS Publieksprijs met *Het diner*
- 2021 Een film met *Sophia* verschijnt

1960

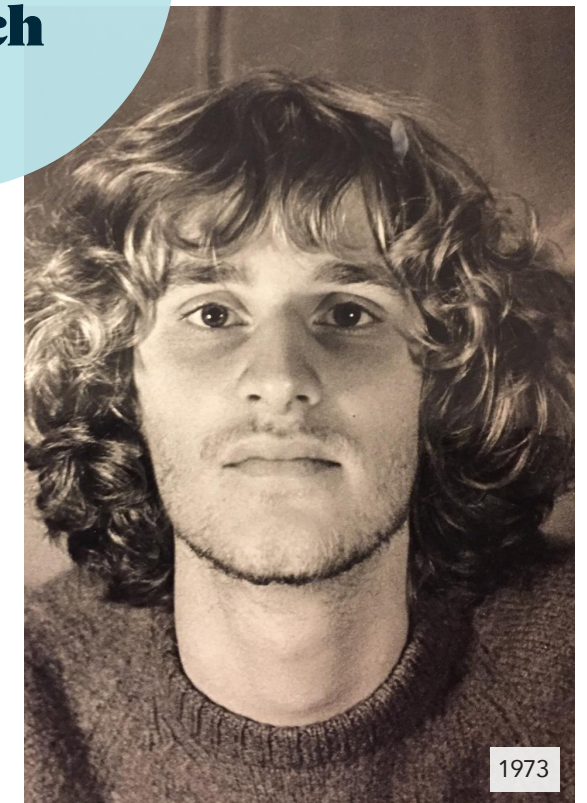

1968

Uit het leven van Herman Koch

1977

1973

Wat is de belangrijkste levensles die je hem meegeeft?

"Leef zo ontspannen mogelijk en probeer van alles, tot je echt iets leuks vindt om te doen – een passie. Veel ouders hameren erop dat hun kind de studie moet afmaken en aan het werk moet. Neem de tijd. Dat heb ik zelf ook gedaan. Alleen al daarin ben ik een voorbeeld voor hem. Ik kon tegen hem zeggen toen hij in de tweede klas van de middelbare school bleef zitten: 'Maak je geen zorgen, ik was op jouw leeftijd al twee keer blijven zitten.' Dat vind ik een betere pedagogische les dan een huiswerkklas inschakelen. Hij schrijft ook en is cameraman. Hij is daar heel happy bij."

Hoewel Herman al jaren schreef, durfde hij zijn werk pas op zijn 25ste te laten uitgeven. Pas toen was hij tevreden. "Ik was té perfectionistisch. Pas later leerde ik dat perfectionisme remmend kan werken. Je moet schrijven in de flow van het moment, dat houdt de vaart erin."

Wat is de grote drijfveer van Herman Koch?

"Zonder schrijven zou mijn leven vlak zijn en zou ik niet weten hoe ik de dag moet invullen. En ik vind het gewoon leuk om iets moois te maken."

Je zei eens: 'Het leven moet een beetje saai zijn om te schrijven.'

"In het verleden reisde ik veel en beleefde ik allerlei avonturen. En op een bepaald moment

dacht ik: nu ga ik iets doen met al die belevenissen. Ik beleef nu veel minder, maar kan heel gelukkig worden van het vooruitzicht om op een terras een driegangenmaaltijd te nuttigen. En daar lekker lang over te doen met familie en vrienden."

Vond je het afgelopen coronajaar niet té saai?

"Integendeel. Ik had veel verplichtingen als schrijver: signeren in boekwinkels, literaire festivals bezoeken tot in Oost-Roemenië. Dat viel allemaal weg. En dat was eigenlijk best prettig. Het herinnerde me aan de tijd dat ik anoniem was. Ik werd op mezelf teruggeworpen en de eenvoudige dingen van het leven. Omdat we vanwege de pandemie niet uit eten konden, zijn we zelf veel gaan koken. Heerlijk."

Welke levensles heb je daaruit getrokken?

"Berusting. Ik ben minder onrustig dan veertig jaar geleden. Alles moest toen nog beginnen en was onzeker. Daarna bereikte ik van alles en daar werd ik rustig van. Natuurlijk vind ik het soms jammer dat ik niet meer jong ben, maar dan bedenk ik me dat ik me destijds soms veel minder goed voelde. Ik voel me nu beter dan ooit."

Helpt humor ook om te dealen met de ouderdom?

"Als ik dat verlies kan ik me beter meteen laten cremieren." ●

FOTOGRAFIE: MARTEN KOOLS

Een film met Sophia

Herman Kochs nieuwe roman speelt zich af in de 'verdorven' filmwereld. De ooit internationaal succesvolle oudere regisseur Stanley Forbes voelt een vaderlijke liefde voor een zeventienjarige actrice; de beeldschone dochter van een bevriende (en eveneens ooit gevierd) schrijver. Maar tijdens de opnames van zijn mozaïekfilm, met naast Sophia een hoofdrol voor steracteur Michael Bender, worden Stanley's motieven steeds onduidelijker. Wat wil hij eigenlijk met deze film en dit meisje? En met zichzelf?

€ 22,95 | AmbolAnthos

'Mijn voornaamste opdracht tegenover Pablo is om zo lang mogelijk in leven te blijven'